

Želim da ispričam priču. Želim da ispričam svoju priču. Ali kako?

Mogu da pokušam.

Događaj je jednostavan. Uopšte i ne postoji. Reč je samo o potrebi glavnog lika knjige da shvati šta se zaista dogodilo. Da objasni šta se desilo, provuklo se kroz prste, ostavilo prazno mesto u srcu, da objasni šta ju je zaista primoralo da se suoči sa silom koja nije, ne može biti i nikada neće biti njena. Nije to moja greška, nisam zaslužila ovaj bol. Ništa ne razumeš. Ti jednostavno ne možeš da se sabereš i budeš normalna. Ko će te ovakvu voleti? Pogledaj sebe. Ti si mlada žena.

Kako da znamo to da je mlada?

Žena.

Kako da znamo da je uopšte reč o ženi? Još nam nije ni poznato da li se radi o ženi ili muškarcu.

Čovek?

Čovek. Niko ga još ne poznaje, nije nam poznat njegov uzrast, ni pol, ni ime.

Jednog hladnog zimskog jutra ovaj čovek uđe u crkvu i pred oltarom padne na kolena.

U stvari, to nije zimski dan.

Da, tako je, proleće je već počelo. Međutim, ima još dosta snega. Ovog čoveka uopšte nije sramota da u crkvi

padne na kolena, u tračku zimske svetlosti koja prolazi kroz staklo prozora, kroz pognutu Marijinu glavu i oreol koji u trenutku kad saginje glavu još uvek ne primećuje...

Ovde treba napomenuti da se ovo ne odigrava tokom dana. Jutro je. Jutro radnog dana. A radnim danima ujutru, kada drugi rade, kada drugi bude svoju lepu, nežnu decu i druge voljene, ovaj čovek je pijan. Ovog hladnog, snežnog jutra, prvog prolećnog meseca, ovaj čovek se napije, ne, već pijan uđe u crkvu i padne na kolena. Čovek se ne stidi jer, kao što smo već pomenuli, pre svega: čovek je pijan i u piće se utapa njegov inače uvek prisutan osećaj stida, pritisnut drugim emocijama. Kao drugo, crkva je prazna. Ali ne baš u potpunosti. Još neko drugi u crkvi čisti pod. Ova osoba ima belu maramu i kantu iz koje vadi krpu za pod, iscedi je, omota oko metle i pere pod, ne gledajući u pravcu drugog, odnosno ovog našeg čoveka. Čak i ne primećujući osobu koja u hladno, snežno zimsko jutro ulazi u crkvu, teatralno pada na ivicu oltara prekrivenog crvenim čaršavom.

„Sada samo nemoj da padneš”, misli čovek i sklopi ruke u molitvi, saginje glavu i moli se.

I ostvaruje se. U potpunosti.

Violeta

1941

Sirene se uključuju, što bi uobičajenog jutra značilo da moramo da ustanemo. Moraš da ustaneš iz kreveta, da proveriš da li je osoba pored koje si spavala mrtva, moraš namestiti krevet, moraš obući donji veš koji mora da bude savršeno čist, što ovde nije moguće, jer se mora prati samo hladnom vodom bez sapuna i nikako ne može da se osuši. Jedna od nadzornica nas je naterala do hodamo u dugačkom redu s podignutim suknjama. Kažnjene su one koje su imale prljavi donji veš ili ga uopšte nisu imale. Žele da nas prevaspitaju. Da od nas naprave pristojne žene. Samo za Poljakinje, Ciganke i kurve nema nade. Kurve i Ciganke koje ne znaju da se ponašaju uzorno nalaze se u kaznenom bloku, gde sam završila i ja. Nadzornica Hijena koja me ne podnosi je odgovorna za to što se sada nalazim u ovom bloku. Zato što sam lepa. To je moj kapital. To je rekla moja tetka koja me je vaspitala jer mi je majka umrla od tuberkuloze. Nije mi ostavila nikakav drugi kapital. Samo moj izgled, ništa više. Moja tetka je rekla: „Violeta, to je ipak mnogo. Žena koja je rođena lepa pobedila je na lutriji, Violeta.” Da, tako mi je to rekla. Izgleda da nije bila baš u pravu.

I onda ova moja mala prijateljica. Jehovina svedokinja. Znam da tako ne smem da je ovde zovem, ali to ipak radim i ponekad joj se obratim s tihim: Jehovina svedokinjo, ali glasno kažem Mala i u mislima joj još uputim: *Svedokinjo*, tako da ime Božje, koje mi ona šapuće da me podseti šta to

znači i podseti me da postoji globalna zavera da ga sakriju od nas – na ovaj ili onaj način stigne do ovog ugla pakla.

I tako mi je Mala, želeći da mi se zahvali za sve što sam učinila za nju, ponudila da mi uvije kosu u lokne. Moja kovrdžava, pšenično žuta kosa obasjala je ceo Ravensbrik, a tračak moje lepote zadao je tako bolan udarac Hijeninim sedim tankim pramenovima prekrivajući njenu lobanju da me je odmah poslala u kazneni blok. Da me nauči kako da se ponašam. Međutim, nije ni imala priliku da mi obrije kosu, jer su otkrili da je Katrina opet pobjegla.

Sirena vrišti: ustanite, ustanite, moramo da vas proverimo. Ali nema potrebe za sirenom jer smo ionako već budne. Sve zatvorenice su već budne. Kao i svi čuvari i njihovi psi. Svi koji su živi su već budni.

Samo Bog je zaspao. Bože, ti spavaš, Bože, izdajniče, ti spavaš.

Nepodnošljiv bol prolazi kroz Violetine noge sve do međunožja. Zatetura. Nadzornica, držeći psa, koji je prekriven nečim poput kabanice s kukastim krstom, viče: „Stoj uspravno!”

Noću su sivi podovi osvetljeni reflektorima da sve zatvorenice stoje uspravno. Niko ih još nije ugasio.

Evo, Violeta, dobra si, prava zvezda, stojiš uspravno. Uspravno. Ceo logor stoji. Kad nadzornice ne gledaju, Violeta sedne. Sedne na blatnjavu zemlju, znajući da možda više neće ustati. Mala Svedokinja se više ne usuđuje da sedne jer se plaši pasa. Krupna Poljakinja je zaspala, nije primetila nadzornicu, a pred njom se pojavio pas. Sada joj je noga izujedana i ne može da stoji. „Očistite mi tu ranu. Proširiću vam ovde infekciju”, urlala je. Poljakinja je pametna. Zabrinjava je mogućnost da dođe do infekcije.

Doktor se povlači i, dok Poljakinja stenje, on joj čisti i previja ranu. Doktor je debeljuškast. Violeta bi mogla da ga pojede, jer već tri dana ništa nije jela. Popila je samo malo vode. Doktora bih podelila samo sa Svedokinjom. Ostale neka pojedu nadzornice. Skoro sve su koščate. „Ljudsko meso ima sličan ukus pilećem mesu”, rekao joj je Linen. Zašto o tome uopšte pričamo? I kada? Violeta se seća kako je ležala u krevetu s glavom naslonjenom na njegovo rame i pušila. Sada bi cigareta mogla da me ubije, pomislila je Violeta. Ali mogla sam i ja da ubijem za cigaretu. U roku od tri dana obično saznamo šta se dešava s ostalim ženama u logoru ako neka od njih pobegne. A danas je jutro trećeg dana.

Jutro koje ne zaslužuje da ga zovemo jutrom. Pet sati ujutru. Mračno je. Sunce još nije izašlo. Violeta zna koliko je sati, jer se sirena oglašava u pet. Sirena se oglasila da bi je još više ubrzala. Da je običan dan, izlazile bi u dvorište i stajale sat ili dva dok su ih proveravale da li su sve na broju i da se nijedna nije izgubila. Ovde su. Proveraju da nisu umrle tokom noći, ili su se možda sakrile u nekoj pukotini na podu, ili pobege kao Katrina, zahvaljujući kojoj, hvala ti Katrina, ne, to nije ta reč, hvala je reč koju ovaj svet nikada neće ponovo upotrebiti, ne, pravilno se kaže, zbog koje danas nije običan dan.

Ovde ipak nema običnih dana. Ili ima? Da li je to što se ovde dešava pravedno, da li tako treba da bude? Možda stvarno samo žele da nas nauče da se ponašamo pristojno? Možda? Možda. Urednost, strpljenje, red. Žena je izvor sve lepote. A ako je izvor prljav, biće prljavo sve što iz toga sledi. Možda nas zato i ponižavaju terajući nas da stojimo s podignutim rukama ispred kasarne ako, po njihovom sudu, naši kreveti nisu pravilno namešteni, da li će nam obrijati

kosu ako smo se usudile da izgledamo previše lepo? Jer poštena žena ne može da izgleda kao kurva. Obična žena. Običan dan. Običan kamp za obične žene koje treba da postanu bolje. Za koga?

Uvek mi se činilo da će moj pravi život tek početi. Nakon što će me poljubiti, nakon što će me neko izabrati, nakon što... posle toga... Od tada se vreme zamrznilo i nema izbora. Možda spolja, pomislila je Violeta. Ne, jedva. Polovina svakog dana bila je ispunjena strahom. Strahom da će se desiti nešto neminovno, da će pogrešiti, da će biti prljava, da će izgledati loše, da će je mladoženja videti, da neće biti izabrana za ples. Jer je uvek izabrana neka druga lepotica. Tako je Violeta naučila. Naučila je da je lepa ako se ponaša kako oni žele. Kad ne prigovara. Linen ju je napustio jer je počela da priča o udaji. Ili je to bilo iz nekog drugog razloga?

Violeta ne može o tome da razmišlja. Ako počne da razmišlja gde i kako je pogrešila, onda mora da misli na to gde je napravila grešku, kako se to dogodilo, zašto stoji ove noći, koju ne može nazvati zorom, sva krvava, u ovom dvorištu. Nema dovoljno snage za takve misli. Ona je ovde zajedno s drugima. Drugima. S ljudima koji nisu ljudi. Sa ženama. Čudno je ali u ovom jedinstvu ima nešto što do sada nije osetila. Ne kao ta batina, ne kao ona stvar koja nema ime i koja je izbrisala reč hvala s lica zemlje. Iako je Violeta baš ovde prvi put doživela ovo batinanje. I tetka ju je grdila zbog lošeg ponašanja, ali to što se ovde dešava... prvi je put. Violeta bi volela da upotrebi reč „prijateljstvo”. Ne može da se seti, jer ne može da ode opet tamo, u taj trenutak i mesto gde je on ljubi, gde ona njega, – ne, ne može ona tamo, jer mora da nastavi da živi, ali da li je na

tom mestu i u tom vremenu kada ju je Linen ljubio i ona njega ljubila bilo prijateljica?

Na ovom mestu nema prijateljica. Međutim, ima ovde nekih stvari, nekih dodira, da, dodira, milovanja, reči, čak ni reči, šapata u snu, kada je buncala da je kažnjena, neko ju je uzeo za ruku, stavio joj ruku na čelo, možda se to zapravo i nije desilo, jer je zabranjeno, ali ona zna da se baš ovo zaista dogodilo. To se desilo. Možda je to bila Mala Svedokinja? Da, mora da je to bila ona. Ona koja sad stoji pored nje.

Bol je svuda. Katrina, ubiću te, pomislila je Violeta. Katrina, ti kučko. Nadzornice s psima su na drugom kraju logora. Violeta sedne, visoka Poljakinja pada stenjući pored nje. „Sedi, Mala”, Violeta šapuće. „Tvoj Jahve će to dozvoliti.” Mala odmahuje glavom. Užasno se plaši pasa.

Violeta oseća da u logoru ima i drugih koji idu u to vreme i na mesto gde ona nikad neće otići, ima takvih koje šapuću o pobuni, o tome da nisu poslednje od poslednjih i da nadzornice nisu u pravu. Ali ona ne. Ne treba joj. Ona je već u nevolji. Ona se bori. Sada samo želi da preživi. To je jedino bitno. Da preživi po svaku cenu. Pre nego što je sve to pevanje završeno, ponudili su joj da postane nadzornica. Tako bi dobro naučila da se ponaša. Međutim, ona je to odbila. Neki crni mrak je vrištao u njoj da će to biti protiv njene volje da živi. Posle su je kaznili. Ne zato što je odbila. Ali ipak zbog toga.

Plašila se da će ubiti Malu Svedokinju, jer ona uopšte nije znala da se pravilno ponaša, previše se prepustila tom svome Bogu koji će sada, odmah rastrgnuti sivo nebo, spustiti se do njenih nogu u zlatnim kočijama i nabosti sve čuvare na svoj mač. Staviće sve nadzornike i sve njihove pse na svoj zlatni mač.